

Қылмыстық құқық бұзушылық объектісі: түсінігі мен түрлері

.

ДАЙЫНДАҒАН : PhD РАХИМОВА ГАККУ НУРЛАНОВНА

Жоспары:

- ▶ Қылмыстық құқық бұзушылықтың объектісінің түсінігі мен маңызы
- ▶ Қылмыстық құқық бұзушылық объектісінің түрлері
- ▶ Қылмыстық құқық бұзушылық заты мен құралы

Қылмыстық құқық бұзушылық объектісінің түсінігі мен маңызы

- ▶ Қылмыстық құқық бұзушылық объектісі қылмыстық құқық бұзушылық құрамының міндетті элементтерінің бірі, сондықтан да объектісіз қылмыстық құқық бұзушылық жоқ.
- ▶ Қылмыстық құқық теориясында қылмыстық құқық бұзушылық объектісі деп қылмыстық заңмен қорғалатын қоғамдық қатынастарды тану қалыптасқан. Себебі, кез келген қылмыстық құқық бұзушылық жасағанда адам қоғамдық қатынастың қандай да бір элементіне озбырлық жасайды. Олардың өзара байланысын бұзады, қоғамдық қатынасқа қатысушылардың мүддесіне тікелей немесе жанама нұқсан келтіреді.

Қоғамдық қатынастардың басты элементтері

- ▶ Қоғам
- ▶ Мемлекет және оның қалыптасуы құрылуы олардың өкілдері
- ▶ Әртүрлі бірлестіктер мен адамдар ұжымы
- ▶ Жеке адамдар
- ▶ Материалдық заттар
- ▶ Қоғамдық қатынасқа қатысушылар арасындағы әртүрлі нысанда көрініс табатын өзара байланыстар.

Қылмыстық құқық бұзушылық объектісінің қылмыстық құқықтағы маңызы

- ▶ 1) қылмыстық құқық бұзушылық объект ісі – кез келген қылмыстық құқық бұзушылық іс-әрекеттің элементі, яғни кез келген әрекет тек қылмыстық заңмен қорғалатын құндылыққа, мүддеге, игілікке зиян келтірсе немесе зиян келтіру қаупін тудырса ғана қылмыстық құқық бұзушылық болып табылады.
- ▶ 2) қылмыстық құқық бұзушылық объектісі - қылмыстық құқық бұзушылық құрамының міндетті белгісі. Тікелей қолсұғушылық объектісінсіз бірде бір қылмыстық құқық бұзушылық құрамы болмайды.
- ▶ 3) қылмыстық құқық бұзушылық объектісі қылмыстық заңды кодификациялау үшін маңызды болып табылады. Топтық объектінің белгісі бойынша ҚК-ң Ерекше бөлімінде қылмыстық құқық бұзушылық құрылған.
- ▶ 4) қылмыстық құқық бұзушылық объектісін дұрыс анықтау қылмыстық құқық бұзушылықты өзге де құқық бұзушылықтардан және аморальдық әрекеттерден ажыратуға мүмкіндік береді.
- ▶ 5) қылмыстық құқық бұзушылық объектісі қылмыстық іс-әрекеттің қоғамға қауіптілік сипаты мен дәрежесін анықтауға көмектеседі.
- ▶ 6) қылмыстық құқық бұзушылық объектісі іс-әрекетті дұрыс саралауға және қылмыстарды бір-бірімен ажырату үшін шешуші және маңызды роль атқарады.

Қылмыстық құқық бұзушылық объектісінің түрлері

- ▶ Қылмыстық құқық теориясында қылмыстық құқық бұзушылық объектілерін жалпы, топтық және тікелей деп бөлу қарастырылған.
- ▶ Объектіні мұндай түрлерге бөлу жалпы қоғамдық қатынастар жүйесіндегі нақты объектінің орнын дұрыс анықтауға және сол арқылы қол сұғушылықтың қоғамдық қауіптілігін түсінуге ықпал етеді.
- ▶ Жалпы объект – бұл қылмыстық заңмен қорғалатын, барлық қоғамдық қатынастардың жиынтығы, яғни әртүрлі деңгейдегі қоғамдық қатынастар кіретін қылмыстық қорғау объектілерінің жүйесі.
- ▶ Қылмыстың жалпы объектісі жасалған қоғамға қауіпті әрекет құқық бұзушылықтың қандай тобына (қылмыстық, азаматтық, әкімшілік немесе тәртіптік) жататындығын анықтау туралы мәселені шешуде маңызды болып табылады.
- ▶ Бұл мәселені шешудің заңдық негізі болып ҚК 2-бабы табылады. Онда қылмыстық заңмен қорғалатын маңызды қоғамдық қатынастардың тізімі берілген.

Қылмыстық құқық бұзушылықтың топтық объектісі

- ▶ Қылмыстық құқық бұзушылықтың топтық объектісі – бұл қылмыстық заңмен арнайы қарастырылған нормалар тобымен қорғауға алынған біртекті қоғамдық қатынастардың жиынтығы.
- ▶ Топтық объект қылмыстың белгілі бір топтары қол сұғатын біртекті мүдделердің не игіліктердің тобын құрайтын жалпы объектінің бөлігі. Қоғамдық қатынастардың біртекті екендігі мүдделердің бір типті болуымен анықталуы мүмкін.
- ▶ Қылмыстың топтың объектісі ҚК-тің Ерекше бөлімінің жүйесін құрастыруда маңызды болып табылады, өйткені Ерекше бөлімнің тарауларға бөлінудің негізіне нақ осы топтық объектінің белгілері алынған. ҚК-тің Ерекше бөлім інің әрбір тарауында қорғалатын мүдделер бір тектес объектілер бойынша шоғырланған.
- ▶ Мысалы, топтық объектілерге – жеке адам, меншік, қоғамдық қауіпсіздік, бейбітшілік пен адамзат қауіпсіздігі және т.б. жатады.

Қылмыстық құқық бұзушылық заты мен құралы

- ▶ Қылмыстық құқық бұзушылық заты деп - қылмыстық құқық бұзушылық объектісінің элементі болып табылатын және қылмыс құрамының белгісі ретінде сипатталатын зат немесе объективті дүниенің басқа да заттары. Мысалы, мүлікті, яғни автокөлікті ұрлауда қылмыстың заты – автокөліктің өзі, ал объектісі сол автокөлік иесінің меншік құқығы.
- ▶ Сонымен, көптеген ғалымдар қылмыстық құқық бұзушылық заты ретінде қоғамдық қатынастың материалдық, заттай жағын көрсетеді.
- ▶ Зат – нақты зат, ал объект осы зат жөніндегі әлеуметтік қатынас.
- ▶ Қылмыстық құқық бұзушылық заты – кез келген қылмыстық құқық бұзушылық объектісінің қажетті, бірақ міндетті емес элементі, оған ықпал жасай отырып қылмыскер қылмыстық заң нормалары қорғайтын мүдделерге елеулі зиян келтіреді.
- ▶ Алайда, бірқатар авторлар (мысалы, профессор Е.І.Қайыржанов) затсыз қылмыс болмайды, кез келген қылмыстың заты болады деген де тұжырым айтады.

Қылмыстық құқық бұзушылық құралы

- ▶ Қылмыстық құқық бұзушылық құралы деп қылмыскердің ойлаған қылмыстық ниетін жүзеге асыру үшін пайдаланған құралын айтамыз.
- ▶ Мысалы, кісі өлті руде құрал – мылтық, ұрлықта – лом, әскерден бұлтартуда – жалған құжат.

Назарларыңызға рақмет!

